

Mihók Nóra Zsófia (ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola 1. évfolyam)

Válság és színházkultúra

(Zene-, film- és színháztudomány szekció)

„Van-e a válságnak értékteremtő hatása vagy pusztán romboló erő? Milyen válaszok születtek a történelmi, szellemi, intézményi válságok európai kihívásaira a magyar kultúra felől?”

A kortárs magyar színházművészet jelesre vizsgázott az előző néhány év kultúrszférát érintő anyagi jellegű el- és megvonásaira adott válasz tekintetében. A főváros több színháza, társulata (különböző fokú igényel) definiálja problémáját, hiányérzetét, kétségét a felmerülő anyagi hiánnyal szemben. Számos független társulat esett áldozatul az éves működési pályázatok bizonyos mértékű zárolásának. Megesett például olyan is, hogy kormánypártiként számon tartott egyesületek rendkívüli pályázaton kívüli támogatásban részesültek, melynek összege több mint fele annak, amit a magyar független táncegyütteseknek a 2012/13-as évadra összesen (kb. 50 társulat) megítéltek.

Internetes portálokon, napilapokban megjelentett levelek, televíziós nyilatkozatok után nem sokkal nyílt színi demonstrációkba, figyelemfelkeltő akciókba kezdenek az elégedetlen független társulatok. Az anyagi támogatáshoz történő egyenlő (arányos!) hozzáférés igénye, az átlátható és mindenki számára elérhető pályázati rendszer felállítása, pályázati anyagok nyilvánossá tétele tehát nagy horderejű változásokra utal, azaz nemcsak egy-egy színházat, társulatot és nemcsak egyetlen működési feltételt érintő újragondolásról - újratervezésről beszélhetünk. E jelenségek a színház- és múzeumigazgató-váltások (Nemzeti Színház, József Attila Színház, Újszínház, Ludwig Múzeum, Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, POSZT stb.) körüli véleménydömpinggel, állásfoglalásokkal, a civil és/vagy szakmai szervezetek megmozdulásaival sok szálon találkoznak.

Tervezett előadásom a fent sorolt és részletezett általánosabb jellegű problémákon felül Bodó Viktor 2012. áprilisában bemutatott *Anamnesis* című darabjával is foglalkozik. A Szputnyik Hajózási Társaság és a Katona József Színház közös produkciója egy majdnem megnevezett magyar kórházban játszódik. A néhol el-elcsíphető történetfoszlányok, jelenetek ugyan az egészségügy számos régi urbán legendáját feldolgozzák, és teremtenek is jó pár újat, a gazdasági megszorító programok, az orvoshiány, a fizetésesökkentések, mozgóbér-befagyasztások aktualitása sokkal fontosabb tényezővé válik, mint bármilyen következetes és lineáris cselekmény igénye és szüksége. Vajon ebben az erősen aktualizáló és tényükröző témaválasztásban, illetve Bodó színészeinek olykor kissé elemelt, olykor túlzottan is komolyan vett játékmódjában van a kulcsa a válságról való beszédmódnak?

Bodó előadásában két fontos összetevő egyensúlya munkál. Nem kívánja feladni egy korábbi, Katona Kamrában játszott előadása, a *Ledarálnakeltüntem* minden erkölcsi, emberi és színházi határt, gátlást, tabut szemtelenül feszegető humorát, igyekszik megtartani alig követhető lendületét, a majd' három órás ámokfutást, lelkiismeretesen folytatni a sajátos műfaji kísérletezést. Ezen felül a körülményekhez rten, de a közönség ízlésének mentén alakítva és mutatva kívánja bemutatni a tisztán igazságokra, valós tulajdonságokra épülő, a gazdaságpolitikai megfontolatlanok negatívumaitól csöpögő nagybetűs magyar egészségügyet. Eszköze az a nyelv, mely kíméletlen kritikával, sokszor alpári vagy morbid poénokig ereszkedve pusztán színházi közege miatt alkalmas e téma megjelenítésére. Közhelyes szociokulturális életszeletnek tűnik, s videóként, egy budapesti mentőápoló (Bozó Gyula) mondja el az előadásban, hogy a kis emberek szíve működteti a gépezetet, az ad, akinek amúgy sincsen. Mert ki megy önkéntesnek, ki ad vért? Ki érzi magát rosszul egy hét otthoni pihenés után? Ki az, aki akkor sem anyázik, amikor öt napos panasszal hétvégén, esti órában érkezik a beteg a rendelésre? Igen, a havi 180 – 190 órát dolgozó nővérek, ápolók, orvosok, akik – eltekintve a kevés kivételtől – soha nem fogják látni ezt az előadást.

Előadásom tehát egyrészt arra a kérdésre keresi a választ, hogy miként válaszoltak a független színházi társulatok az őket ért elvonásokra (Krétakör-akció Markó Iván ellen, Schilling Árpád közleményei, Pintér Béla levele a Facebook-on) és azt igyekszik megmutatni, milyen fajta érvényes nyelven tud a magyar színház szólni magyar közönséghez egy Magyarországot érintő, mindenki előtt ismert és megélt problémához.